

4. Пепа В. Ганьба георгіївської стрічки / В. Пепа // Слово просвіти. – 2014. – № 17. – С. 1, 3.
5. Архієпископ Ігор (Ісіченко). Колорадська стрічка – знак звіра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: tarnopol.in.ua
6. Почему георгиевская лента стала образом коллективного психоза? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.openufa.com/index.php/humanitarian/252-2015-05-10-02-21-50>
7. Гоголь Х. Чому георгіївська стрічка увійшла у моду сепаратистів. «Новий погляд». [Електронний ресурс] / Х. Гоголь. – Режим доступу: <http://www.pohlyad.com/istoria/n/47342>
8. Лекс А. Ложь о георгиевской ленте [Електронний ресурс] / А. Лекс. – Режим доступу: <http://albert-lex.livejournal.com/28216.html>
9. Чеславский О. Георгиевская лента – символ Третьего Рима. – М., 2014, – 8 с.
10. Широкие георгиевские ленты на знамена и штандарты: высшая коллективная награда российской армии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://george-orden.narod.ru/Stat/stat23.html>
11. История георгиевской ленты. От Российской империи до Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ria.ru/gl/20150427/1057405444.html>

Костюк Л.В.

*кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ОБРЯД ВІНКОПЛЕТЕННЯ НА СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ

У сучасному суспільстві постійно виникає зацікавлення давніми весільними звичаями, котрі носили морально-виховний характер, наповнені маніпулятивними тактиками позитиву. Проте сьогодні окремі акти весільної драми в обрядовій практиці втрачені частково або повністю, що робить обрану для дослідження тему особливо актуальною. Свідченням цього є відсутність розвідок про регіональну специфіку обряду вінкоплетення вказаного регіону другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

За день до весілля святкують на Східній Галичині (на Львівщині) обряд вінкоплетення, або, як називають його в народі, вінки. Барвінковий обряд має дуже давню традицію. Вічнозелений барвінок у галичан завжди вважався символом вічності, кохання та шлюбу, тому він є одним з основних елементів весільної обрядовості. Вінок плели лише тим нареченим, які брали шлюб вперше.

Кожен регіон Східної Галичини має свої звичаї плести вінки. Ось як цей обряд відбувається у с. Лагодів (Перемишлянський район, Львівська область). Всі дружки, одягнені в український стрій, у призначений час приходять до дому нареченої і приносять з собою барвінок. Молода також святково одягається, але віночок і стрічки в неї білі. Дівчата всі разом, співаючи веселих пісень, йдуть від хати до хати і просять «на вінки». Запрошують все село, але приходять переважно лише молодь. Коли повертаються додому, всі молодші дружки

йдуть ліпити вареники, котрими потім будуть пригощати гостей, а наречена із двома старшими дружками несе сорочку майбутньому чоловікові. Все це супроводжується веселощами, жартами. Молодого ховають, пропонують іншого. Дружки мають віднайти судженого своєї подруги і вручити йому вишиту сорочку, в якій він має бути одягнений у день весілля. Потім дівчата запрошують молодого з дружбами прийти викупити в них вінок.

В домі нареченої в цей час миють барвінок, розкладають його по столах, всі сідають за столи. Приходить мати нареченої, приносить барвінок на білій тарілці, викладає його біля своєї доньки зі словами:

*Благослови, Боже,
І отче, і мати
Своїй дитині
Вінок розпочати!* [4].

Взагалі, роль матері у всьому весільному дійстві особлива. Материнське благословення, доповнене певними ритуальними діями, супроводжує практично всі етапи весільної обрядовості. Дружки співають:

*Мовить матінка, мовить:
«Най Бог благословить,
І вся родинонька,
І найменша дитинонька!»* [4].

Після цього барвінок складають у пучечки і дружки плетуть багатий і дуже міцний вінок, співаючи при цьому веселих пісень. До приходу нареченого робота має бути закінчена. Спочатку молода кладе вінок на голову собі, потім старшій дружці, відтак всім дружкам і незаміжнім дівчатам, присутнім в хаті, щоб кожна стала під вінець. Потім дружки ховають вінок, щоби взяти за нього добрий викуп у нареченого. Переважно це солодощі, яких має вистачити для всіх присутніх. Весільний вінок нареченої символізував її квітучу красу та молодість. Подекуди до нього вплітали барвисті квіти.

Дружби, перш ніж дати викуп, довго торгуються, намагаються викрасти вінок. Саме тому він має бути дуже міцним, щоби під час жартів його не розірвали, бо це, за повір'ям, віщує недобру долю молодят, розрив шлюбу. Під час торгування дівчата наспівують пісень, а хлопці, намагаючись їх налякати, підкидають у торбині якусь живність (кіт, курка, маленька собачка). Коли викуп заплачено, молода одягає вінок на голову нареченого, а сама виходить. Бере свій білий весільний віночок, заходить з ним до хати, кланяється перед дівчатами і говорить: *«Дякую вам, дівчата, за цей сплетений вінок, щоб ви всі дочекали так, як я, до білого вінка»* [7]. Тоді, не повертаючись (спиною до дверей), виходить. Дівчата підтримують її, щоб не впала. Повертаються до кімнати з мисками, повними вареників і співають: *«Ой йде дружка, ой йде дружка, стискає плечами, вибачайте, любі гості, пироги з хрущами»*. Всі їдять вареники, пригощаються солодощами, одержаними як викуп у нареченого, співають і танцюють [5].

Дещо відрізнявся пісенний супровід вінкоплетин у селах Золочівського району Львівської області. Наприклад, у с. Шпиколоси це дійство проходило

так: дівчата сходились до дому молодої в суботу ввечері (весілля було в неділю), починали пісню:

*Вхиляйтеся, дверонька,
Внесіте барвіночок,
Внесіте барвіночок
Марусі на віночок.*

Так співали тричі. Потім у кімнату входила мати, приносила барвінок, кропила свяченою водою, благословила дівчат. При цьому співали:

*Дверонька ся вхилили,
Барвіночок вносили,
Вносили барвіночок
Марусі на віночок [6].*

Дівчата плели два віночки для шлюбу молодим і один тонесенький віночок для запросин на весілля. Тут же зі смереки, квітів, барвінку плели «ріжки» (прикрашали гілки з трьома розгалуженнями) і великі вінки, якими потім обкладали коровай. Все це супроводжувалося піснями:

*Ой житечко, жито, житечко з травою.
Скажи мені, моя мамо, чи ти жаль за мною?
Жаль, доню, жаль, само серце в'яне,
Хто ж мене стареньку на старість догляне? [2, с. 34].*

Коли робота була закінчена, приходила мати з хлібом і забирала від старшої дружки віночки для шлюбу і для запросин на весілля. Приходив молодий з друзями, викупляв вінок на коровай і ріжки. Довго торгувалися, все закінчувалося частуванням і танцями на подвір'ї [1, с. 98].

У с. Чемеринці (Перемишлянський район, Львівська область) для плетення вінків збирались у домі нареченої разом дівчата та хлопці. Плели вінки, співали ритуальних пісень, танцювали [3].

У с. Нестюки (Золочівський район, Львівська область) з барвінку плели так звані «фальбанки» – довгі гірлянди, котрими прикрашали шалаш (тут казали «буда») чи кімнати, у яких мало відбуватись весілля. Коли приїжджав молодий з друзями, то мали вкрасти вишиту подушку, курку або півня. Наступного дня цей свій здобуток вони продавали друзям нареченої під час торгування на «брамі» [7].

У тих місцевостях, де обряд вінкоплетин не зберігся, є звичай, що за день до весілля наречена з дружками несе до дому нареченого сорочку. Там обов'язково мають бути присутні його дружби. Довго торгуються за сорочку, врешті наречений дає викуп: це можуть бути солодощі, прикраси, сувеніри. Дівчата несуть ще й подарунки всім найближчим родичам молодого. Господарі дому пригощають все товариство. Дружки, коли вже йдуть додому, мають вкрасти віник, щоби майбутній чоловік їхньої подруги був добрим господарем, «мів все додому» (звичайно, мається на увазі та оселя, в якій буде жити молоде подружжя) [8].

Таким чином, обряд вінкоплетення на Східній Галичині зазнав певних змін – здебільшого скорочення тривалості чи окремих його компонентів. Сьогодні здебільшого купують на базарі готові віночки або зовсім не

використовують їх в обрядовій практиці. Хоча, варто зазначити, що у сучасній молоді посилюється інтерес до стародавніх обрядів. Сьогодні все частіше наречені Східної Галичини планують свої весілля в етностилі, дотримуючись звичаїв своїх бабусь та дідусів. Сподіваємося, це призведе до певного відродження всіх компонентів досліджуваної тематики.

Список використаних джерел:

1. Воробйова Г. Барвінкове весілля / Г. Воробйова // Міжнародний туризм. – 2004. – № 6. – С. 97–100.
2. Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України / Р. Кирчів. – Львів, 2002. – 350 с.
3. Боса Катерина Павлівна, 1934 р.н., жителька м. Глиняни Золочівського району Львівської області, пенсіонерка.
4. Кравець Любов Михайлівна, 1977 р.н., жителька с. Лагодів Перемишлянського району Львівської області, медпрацівник.
5. Кравець Михайло Володимирович, 1976 р.н., житель м. Глиняни виходець з с. Лагодів Перемишлянського району Львівської області, водій.
6. Вербінська Марія Яківна, 1960 р.н., виходець з с. Шпиколоси Золочівського району Львівської області, вчитель Глинянської ЗОШ І-ІІІ ст.
7. Кучер Марія Володимирівна, 1970 р.н., виходець з с. Нестюки Золочівського району Львівської області, вчитель Глинянської ЗСШ І-ІІІ ст.
8. Маркевич Стефанія Іванівна, 1930 р.н., жителька м. Глиняни Золочівського району Львівської області, пенсіонерка.

Кравчук Л.В.

*кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського*

ПОСИЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ РЯДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ТЕРНОПІЛЛІ ШЛЯХОМ СИСТЕМИ ЛІКВІДАЦІЇ ГРОМАЦЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ (ВЕРЕСЕНЬ 1939 – ЧЕРВЕНЬ 1941 РОКУ)

Партійні комітети і органи державної влади на місцях активно використовували можливості офіційного статусу і функцій Облліту для контролю над ідеологічною «якістю» і процесом «споживання» літературної продукції в регіоні. 17 лютого 1940 року бюро Тернопільського обкому КП(б)У прийняло постанову «Про роботу Облліту», де відзначено, що місцевий Облліт незадовільно організував свою діяльність по виконанню рішень партії і уряду в справі постановки цензурної роботи в області. Ще по-справжньому не організовано вилучення контрреволюційної літератури в бібліотеках Тернопільщини. Обліт обмежився лише тим, що 1 січня 1940 року надіслав директивне розпорядження в райони, але оперативно цією роботою не керував, внаслідок чого із 800 бібліотек, що є в області, перевірено бібліотеки лише в трьох районах, а цю роботу необхідно було завершити до 25 січня 1940 року.